

Paardetram Zuidbroek- Ter Apel terug in boek

't Is en blijft een beetje een aftreksel van een stukje roemrijke historie wat zich vandaag tussen Zuidbroek en hotel Boschhuis in Ter Apel afspeelt, maar een aardige vondst is het. We bedoelen de rit met een oude Gado-bus over het traject dat vroeger - dit jaar precies een eeuw geleden voor het eerst uitgevoerd - door de „Eerste Groninger Tramway Maatschappij” werd gereden.

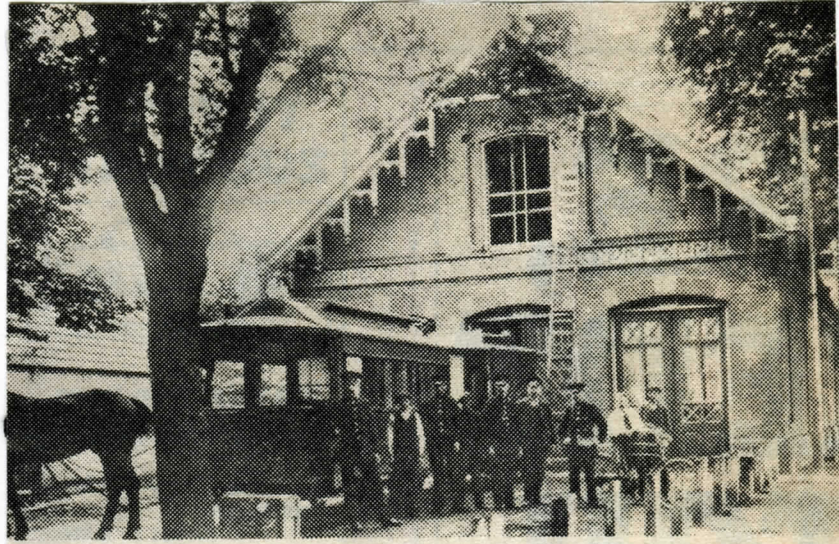
Als halteplaatsen fungeren vandaag, nee, niet de vroeger aan de railroute gelegen, méér dan bekende hotels, café's en andere horecabedrijven, maar de gemeentehuizen, die - als de tram nog zou lopen - thans zouden kunnen fungeren als stations. Op elk van die haltes krijgen de aanligende gemeentebesturen vandaag een exemplaar uitgereikt van het boek, dat óók vandaag verschijnt: „De eerste Groninger Tramway Maatschappij”, de geschiedenis van de paardetram in de Veenkoloniën” van de hand van mr. R.G. Klomp uit Duiven in Gelderland.

Om 10 uur is één der opvolgers van de paardetram - de Gado-bus - uit Zuidbroek vertrokken om vervolgens naar het gemeentehuis in die plaats en daarna successievelijk naar Muntendam, Veendam, Nieuwe-Pekela, Wildervank, Stadskanaal en Musselkanaal en tenslotte het Boschhuis in Ter Apel (aankomst 15.00 uur vanmiddag) te koersen. De deelnemers zullen zonder twijfel van de rustige momenten tijdens de rit gebruik maken om in het boek van dr. Klomp te neuzen. Alleen, ze zullen er niet doorheen komen. Daarvoor is de informatie die geboden wordt te uitvoerig en tegelijkertijd te interessant om snel om te slaan.

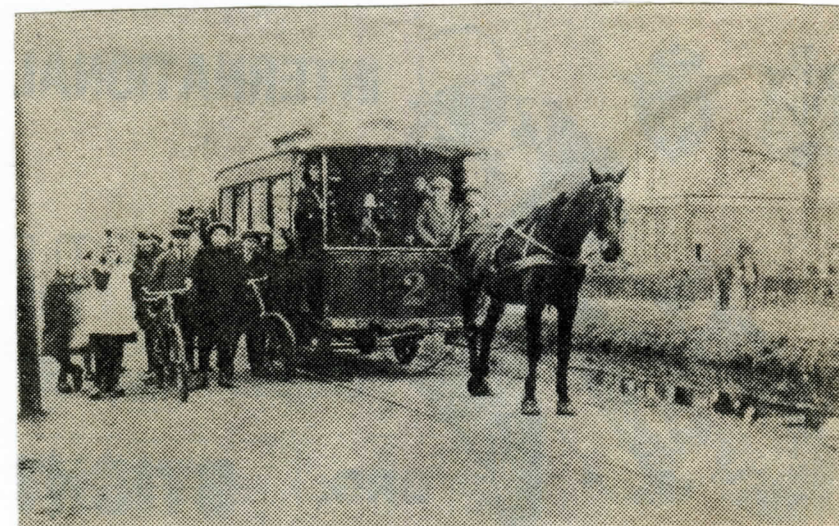
Het boek: „In het donkere jaargetijde komt het menigmaal voor dat onverlaten op de eenzame en-uiteraard-onverlichte weg bij het Springersverlaat, ondanks heftig verzet van koetsier en conducteur, de avondtram tot stilstand weten te brengen door het paard bij de teugel te grijpen en vervolgens - in onvervalste Wild West-stijl - de passagiers pressen geld af te geven voor een (hernieuwd) bezoek aan de kroeg. Pas als de opbrengst van de actie naar tevredenheid van de overvallers is, mag de rit worden voortgezet”

We schrijven over de paardetram tussen Zuidbroek en Ter Apel, een vervoersmogelijkheid voor mens, dier en bagage, die op 17 augustus 1880, althans voor wat betreft het eerste gedeelte, werkelijkheid werd. Het werd veruit de langste paardetramlijn (41 kilometer!) van Nederland en zelfs Europa. Mr. Klomp: „We moeten helemaal naar Zuid-Amerika en wel naar Buenos Aires gaan, om iets van grotere allure aan te treffen dan in het Oost-Groningen van weleer”.

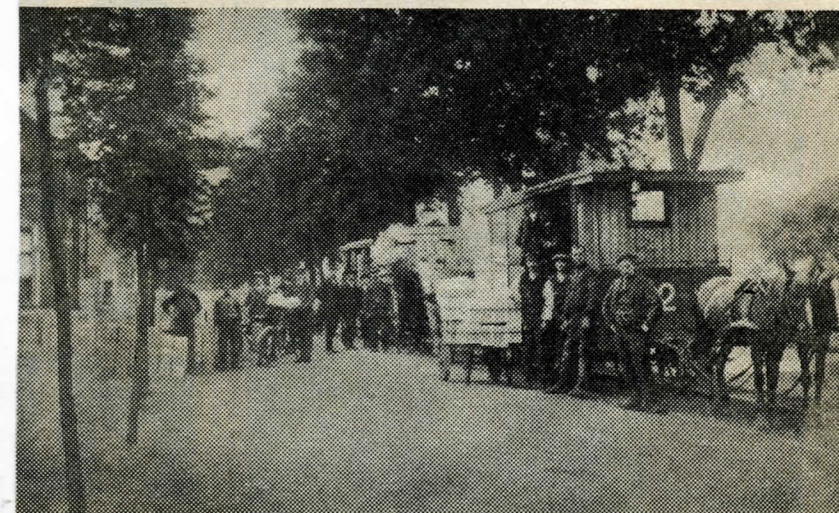
Uitvoerig beschrijft Klomp de voorbereidingen voor de aanleg van het eerste deel van het traject, op een moment dat elders ook de stoomtram in opkomst was. Maar in

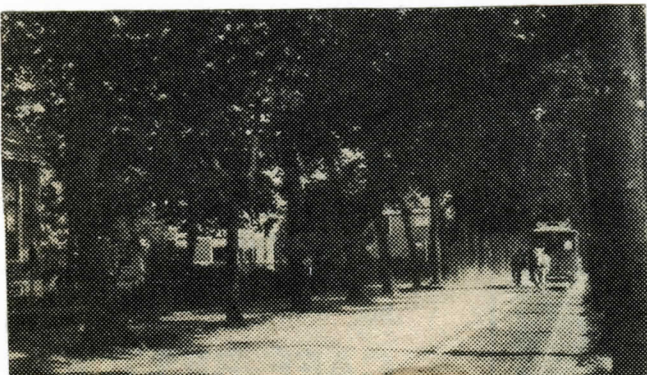
De tramremise in Ter Apel, circa 1918.

Rijtuig 2 van de Tramweg Maatschappij Veendam-Pekela, gekiekt te Zuidwending tijdens de laatste rit naar Nieuwe Pekela op 15 maart 1923.

Met de paardetram begon vaak een reis naar verre streken. Hier worden bij de fabriek van Branbergen in Musselkanaal blikken biscuits opgeladen met bestemming Contantinopel. Circa 1912.

Oost-Groningen wilde men daár niet van weten: „In onze gemeenten zouden wij den aanleg langs de aangewezen route roekeloos achten (vanwege het gevaar dat het zou opleveren), onverstandig (omdat het verkeer per as naar andere streken er door zou worden afgesneden) en onbillijk (omdat het belang van de één aan dat van de ander zou worden opgeofferd). De paárdetram, dus!

Schrijver mr. Klomp is vrijwel álles te weten gekomen over de geschiedenis van die oude paardetram. Over de problemen die voorafgingen aan de start en de moeilijkheden later, toen steeds duidelijker bleek, dat de paardetram het tegen de machine niet zou redden. Maar ook over de menselijke aspecten van die paardetramlijn. Zoals... De conducteur. „Om de vijf zondagen heeft men een zondag vrij en voorts om de vijf weken een vrije woensdag. Dus heeft men om de tweeënhalve week een vrije dag. Verlof heeft men niet maar men kan wel verlof krijgen op aanvraag. Men krijgt het loon op de 15e van de maand en op de laatste dag van de maand. Dat bedraagt dan per halve maand f. 16,68 en een halve cent.” - Een koetsier verdient een gulden meer, maar toch zijn de mensen liever conducteur. „Dat zit hem in het feit dat de koetsiers 's winters veel last hebben van sneeuw, regen en hagel en daardoor veel koude lijden”. Drankgebruik is taboe. „De laatste jaren is nog ontslagen de conducteur De Groot, één der oudsten, die de pech had dat de directeur hem uit de kroeg zag komen”. En: „Ongelukken van belang zijn niet voorgekomen. Wel is het eens gebeurd dat er een dronken man op de rails lag zonder dat de koetsier hem kon opmerken, tengevolge waarvan de man overreden werd”. - Boeten. „Ook hij gewaagt van boeten die vroeger veel meer werden opgelegd dan onder de tegenwoordige directeur, die goediger is en nog al eens een vriendelijk woord voor het personeel heeft”. „De directeur acht het minder netjes dat de conducteurs tijdens de rit zitten. Zij behoren op het achterbalcon. maar het zitten is niet verboden”.

Het boek, dat is uitgegeven door drukkerij Roorda te Stadskanaal (prijs tot 1 oktober f. 39.50, daarna een tien-tje meer), geeft werkelijk een schat van informatie over die aloude paardetram, die, heel opmerkelijk het toch maar tot 1923 heeft volgehouden. Het boek is vrijwel op iedere bladzijde verlucht met foto's van de paardetram zelf of met kiekjes die op en langs de route werden gemaakt. Uitvoerig komt ook het roemloze einde van de paardetram aan de orde en tevens wordt, aan de hand van een oude beschrijving, een rit-op-papier gemaakt tussen Zuidbroek en Ter Apel. Een rit, waar de paardetram bijna vier uur over deed.